

Abdulla İsmayilov

(Əvvəli ötən sayımızda)

Biz bu 12-ci tufəngin sirrini öyrənmək istədik. Ağsaqqal kişi dedi ki, "neçə ay bundan qabaq qonşu kənddə zülmədən cana doymuş kəndlilərin mülkədar nökrələri ilə qanlı toqquşması olub. Uşağın atası bu 12-ci tufəngi götürüb həmin kəndə köməyə gedib. Atışma zamanı bir güllə tufəngin qundağını sındıraraq, uşağın atasının ürəyinə dəyib.

Uşaq ona görə bu tufəngi vermək istəmir ki, vaxtı çatanda onunla atasının intiqamını alsın.

Biz bu kənddəm çox qəmgin və pərişan qayıtdıq. Təbrizə gəlib hadisələr haqqında yoldaş Əziz Əliyevə ətraflı məlumat verdik. Düşmənlərimizin sovet adamlarının üstünə atdığı böhtanlar puça çıxdı. Sonralar mən "12-ci tufəng" adlı bir poema yazdım.

Bir gün Əziz Əliyev mənə tapşırırdı: "Təbrizin məktəb binalarının şəhər ziyallılarıyla bir dostluq görüşü təşkil etməyə çalış. Qoy bizim opera ustalarımız da orada çıxış etsinlər. Bu çox yaxşı iş olar".

Təbrizin orta məktəblərinin birində dostluq görüşü düzəlttik. Şəhərin adlı-sanlı ziyallıları salona toplaşdı, qubernator da buradaydı. Mən ədəbiyyat və incəsənətimiz haqqında kiçik məruzə etdim. Sonra bizim Bülbül və digər sənətkarlarımız alqışlar altında çıxış etdilər. Lakin təbrizlilər tərəfindən kimse səhnədə görünmədi. Mən qubernatora müraciət edəndə o, dedi ki: "Orucluqdur. Burada bir nəfər müğənni var, əgər əgzi oruc deyilsə oxutdurarıq".

İşarə ilə bir nəfəri yanına çağıraraq ona nə isə dedi. Bir azdan onun yanına yaşlı, dolğun bir adam gəldi və salondan bayıra çıxdı. Konserti idarə edən gənc: "İndi də Təbrizin ustad müğənnisi Əbülhəsən xan oxuyacaqdır" - deyərək bildirəndə, salonda uzun sürən alqışlar qopdu. Qubernatorun yanına çağırtdığı şəxs Əbülhəsən xan imiş. Yanımda oturan Bülbül dedi: "Bu heç yaxşı olmadı. Mən niyə ancaq nəgmə oxudum. Bu kişinin yanında pərt oldum..."

Soruşdum:

-Bülbül, bu qoca kimdir, axı?

-Necə kimdir? - deyərək Bülbül ona böyük hörmətlə dilləndi: "Şərqin dahi müğənnisi!"

Əbülhəsən xan Seyid Əzimin "Zülfünü bas Səyama, qoyma mənə qan aparır" qəzəlini elə məharətli səslə oxudu ki, hamımız heyran qaldıq. Bu görüşdən sonra Əbülhəsən xanla səmimi dost olduq. Mitinqlərimizdə, təntənələrimizdə o, öz

Süleyman Rüstəmin Cənubi Azərbaycan xatirələri

mələhətli, əvəzsiz səsilə iştirak edirdi. Əbülhəsən xanın bir arzusu da vardı. Deyirdi: "Məni bir neçə aylığa Bakıya aparın. Konservatoriyanızda cavan müğənnilərinizə bir neçə ay muğamatdan dərs verim. Sənəmdə sənət sirləri istifadəsiz yatır".

Bir axşam Təbriz qubernatoru bizi evinə qonaq çağırırdı. Məclisdə 10-12 nəfər adam vardı. Sovet tərəfindən məclisdə Əziz Əliyev, Mehbalı Əmiraslanov və mən idim. Təbrizin cavan xanəndəsi başmaqçı

məxfi polis idarəsinin rəisi sərhəng (polkovnik) Seyf idi.

Əziz Əliyevlə müharibədən sonra da tez-tez görüşür, Təbrizdəki günləri yada salırıdım.

Bəli, bir çox ədiblərimiz kimi Süleyman Rüstəm də Kommunist partiyasının üzvü, Lenin-Stalin kimi diktatorlar qarşısında baş əyib, alqışlar edənlərdən idi. Lakin bu onların yaltaq, vətən xaini, satqın olması anlamına gəlmir (bu gün özünü "qələm sahibi" adlandıran əksər cavanların yaltaqlandığı vəzifəli şəxslər və xarici təşkilatlar sayıdır). Əgər bu gün

özünü "yazıçı" adlandıraraq ortaya fərdi-başdı əsər qoya bilməyən tör-töküntülər (hamıya aid deyil) "avtovağzal ayaqyolusu" qoxan ağızlarını açaraq, Azərbaycan SSR-si dövründə yazıb-yaratmış ədiblərimiz haqqında əsassız, söz-xatirinə, diqqət mərkəzində olmaq, qalmaqallar yaratmaq üçün ulamaqdan, yaxşı olar gedib öz ayıbları, nöqsanları, natamamlıqlarını aradan qaldırırsınlar.

Ay bədbəxtlər, neynəseniz də Mirzə İbrahimov, Süleyman Rüstəm, Səməd Vurğun, Pənahəli Makulu, Əli Tudə, Balas Azəroğlu, Söhrab Tahir, Şixəli Qurbanov, Bəxtiyar Vahabzadə və digərlərin də olan nə vətən-millət sevgilərinə sahibsiz, nə onların yazıb-yaratdıqları sanballı əsərlərin bir cümləsini, misrəsini ortaya qoymaq zəkasına maliksiz, nə də ki, onları tarixdən, xalqın yaddaşından silib atmağa qadirsiz! Baxmayaraq karvanda keçmir, amma siz hürmətinizdə olun...

Sonda Süleyman Rüstəmə dil uzadan "ağzı göyçəklərə" ədibin cənub həsrəti şeirləri silsiləsindən olan "İçə bilmirəm" şeiri ilə həm cavab verir, həm də söhbətimə yekun vururam.

**Araz sahilindən yolum düşəndə,
Bir an həyəcənsiz keçə bilmirəm.
Nələr olduğunu o biri tayda
Çox gözəl bilirəm, necə bilmirəm?!**

**Əşitsin səsimi bacım, qardaşım.
Hicran yollarında ağardı başım.
Dəmir ürəyimə yenə göz yaşım,
Gündüzü gecədən seçə bilmirəm.**

**Özgələr su içir bulaqlarından,
Fəryadlar yüksəlir ocaqlarından.
Niyyə qollarından, ayaqlarından
Paslı zəncirləri açə bilmirəm?!**

**Mənim o sahilsiz həyatım yoxdur,
Vüsəlindən böyük muradım yoxdur.
Niyyə quşlar kimi qanadım yoxdur,
Niyyə o sahilə uça bilmirəm?!**

**Mənə gəl-gəl deyir Təbriz, Miyana,
Sən necə baxırsan, Arazım buna!
Ürəyim yananda sənəin suyuna
Göz yaş qatmasam, içə bilmirəm!**

Xəyyam da burada idi.

Məclis başlanmamış Əziz Əliyev ucaboşlu, qarabuğdayı bir adamı mənə göstərərək yavaşca dedi: "Bu adamı gözdən qoyma, kimliyini sənə sonra deyərəm".

Mən Əzizin göstərdiyi adamın yanında oturdum. Məclis başlandı. Sağlıqlar deyildi. Xanəndə Xəyyam mənim "Vətən yandı" qəzəlimi oxumağa başladı. Qəzəl oxunduqca qubernator hiddətlənirdi. "Bunu məclisdən kənar ələyin" kimi sözlər deyirdi. Lakin xanəndə qəzəlin sonunda:

"Süleyman, qafil olma, yaxşı bax ətrafa, şairsən,

Cinayət aşdı həddindən, haray sal ki, vətən yandı".

Sətirlərini oxuyan kimi Fəhimi də, digərləri də qəzəblərini süni təbəssümlə əvəz edərək, mənə alqışladılar. Yanımda oturan adam pivə içməyi təklif etdi. Mən dedim ki, bura kişi məclisidir, qadın məclisi deyil, gəl arağ içək. Qonşum dedi: "Mən arağı nadir hallarda dilimə vurmuşam. Deyirsən içək, içək də". Mən tez qədəhləri doldurdum. Çox keçməmiş qonşum müvazinətini itirməyə başladı. Danışanda dili topuq çaldı. Mənə dedi ki, şəhər bələdiyyəsində işləyir.

Yanımdakının vəziyyətini başa düşən qubernator farsca ona bir neçə acı söz dedi. Tezliklə qonşumu xəstə adı ilə məclisdən çıxarıb apardılar.

Əziz Əliyev mənzilə qayıdanda dedi: "Çox sağ ol. Vəzifəni yaxşı yerinə yetirdin". Yanımdakı adam Təbriz vilayəti